

מקרה של היעלמות: ה מחוקה

מארי-הלן ברוס

"מה זה? משוגעים לגמרי הלאקאנינים האלה! בעידן ה #MeToo, הרשתות החברתיות, הפמיניזמים החדשים, בעידן של פנייה בלשון רבים, להעז לומר כזה דבר, זה פשוט פרובוקציה! ומה עם ההיגיון הבריא? כי ההיגיון אומר, הן קיימות, אדוני היקר, גברתי היקרה, ואתם מעמידים פנים שלא כך הדבר! שימו לב למה שאתם אומרים..."

"מוחה יקרה, אתן צודקות/צודקים בלומר לי לשים לב למה שאני אומרת. העידן האולטרה-ליברלי של אחדים/אחדות-לגמרי-לבד הוא גם עידן האולטרה-סמכותיות של הצנזורה הכללית. העלבון אורב בכל מילה שנאמרת. אבל שימו לב גם אתם/אתן לכתיבה, כי פה קבור הכלב: מחיקה של אות אחת. המילה, השם, אישה, איננה מחוקה. המחיקה היא על ה-ה שהינה תוית ידוע. אז, הנשים קיימות, נשים קיימות, אתן קיימות, כפי שאתן יכולות, כפי שאנחנו יכולות, תחת הטרור של ההיגיון הבריא הנוכחי, של ההיגיון המשותף אשר, נאמן לפונקציה שלו, הינו שיח של שליטה. ההיבור שמכעיס אתכם/אתכן, אין לו שום דבר עם שיח של שליטה, כי זה היבור ששייך לשיח של הפסיכואנליזה."

"אתם/אתן עשויים/עשויות להעמיד פנים שיש לכם/לכן שיח אחר!"

"אין צורך להעמיד פנים כאשר אתן/אתם אומרות/אומרים בעצמכן/עצמכם שהשיח הזה אינו ניתן להבנה. גם שם אינני יכולה לעשות דבר מלבד להסכים. שכן זוהי בדיוק הנפילה של ההיגיון¹ שמערפלת וגורמת לזעם שלכן/שלכם."

"אם כן אז למה המחיקה הזאת?"

"קודם כל נאמר שהפסיכואנליזה באוריינטציה הלאקאנינית מתחילה מההבחנה כי הגופים של ההוויות האנושיות מדברים. אין מדובר באנטומיה או בגנטיקה. השדה האפיסטמולוגי של הפסיכואנליזה מגביל עצמו לזה של השפה, של הדיבור, של הללשון ושל השיח. מכשיר העבודה היחיד שלנו הינו המילים והצלילים. מנקודת מבט זו, הנשים הינן גברים כמו האחרים. הן נופלות תחת הקטגוריה של הוויות מדברות. השפה, והשיח שהינו היישום שלה בקשר החברתי, מערכת המסמנים על כן, פועלת בהתאם לקוד בינרי: S_1-S_2 , יום/לילה, לעלות/לרדת, להתאחד/להיפרד או גם גוף/נפש, חיים/מוות וכמובן גבר/אישה. הניגודים הללו יכולים לשים בפעולה קשר של השלמתיות. בין הגבר לאישה, הפרשנות שכופה את עצמה, על אף כל מציאות, היא, שהם משלימים זה את זה. זהו המקרה ככל שהם מסמנים. מכך נובע, הודות להחלפה, חסר, חסר-בהוויה שנרשם כ-\$. אבל, מנקודת מבט של ההבדל המיני, זהו כישלון. ב1971-1972 לאקאן אומר: "[...] זה ברור כהוגן כי אין כל דרך לחלק לשתי סדרות כל-אני אומר כל-מאפיינים שהינם שייכים לסדרה גברית מצד אחד ולסדרה נשית מצד שני".² הסתייענו על כן במאמצים ששימשו להנגדה פסיבי/אקטיבי כדי למקם את ההבדל הזה בחברתי ובמיני. לאקאן לוכד גם את הכישלון של ניסיון זה, עד כדי שהוא מאשר כי הן בחיים הנורמלים, הן במהלך ציד "הגבר מציג את מה שהכי טוב בו, כלומר, הפסיביות [...] זה נכון גם בדיג, ולמעשה, בכל דבר, בגלל זה גבר הוא אשה".

בשדה של המסמנים ושל ההשלמתיות, אין כל דרך על כן להרוות את ההבדל המיני. אנו נשארים למעשה באימפריה של האוניברסלי המובטח על ידי החרגה בלתי אפשרית. אם האוניברסלי חל על

¹ הערת מתרגמת: גם משמעות (בצרפתית: sens)

² Lacan J., *Le Séminaire*, livre XIX, ...ou pire, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 2011

כל סובייקט מדבר, הוא אינו תופס את ההבדל. הצעד הבא יהיה לעקוב, לא אחר חוט ההזדהויות אלא אחר זה של ההתענגות. הפתרון כרוך בלהכניס משתנה חדש, המשתנה "עודפות". הנשי מגיעה, לא כנגדי של הגברי, אלא לעתים, באופן אקראי, כדי להוסיף לו. לאקאן קורא למשתנה הזה לא-הכל. הערובה אינה לתוצאה של החרגה ייחודית והאוניברסלי קורס. המחיקה של ה-ה' כותבת את זה. זהו חסר שהולך להכפיל, מהצד הנשי, את החסר-בהוויה שמאפיין כל הוויה מדברת. חסר מרובע. אך נותר מקום, כך מכריז ז'אק-אלן מילר: "האישה אינה קיימת [על כן ה-ה מחוקה] אינו מסמן שהמקום של האישה אינו קיים, אלא שהמקום הזה נותר ריק באופן מהותי. שהמקום הזה נותר ריק לא מונע את זה שאנו עשויים להיתקל שם במשהו אחר".³

למעשה, המחיקה הזו של ה-ה' כותבת את הקיום של התענגות אחרת, התענגות של מחיקה הנוגעת בדימוי, בשם ובאחד. להגדיר את ההתענגות הנשית הזו שדוחה את האוניברסלי, זה מה שעומד על הכף במחקר הפסיכואנליטי. וכן, אומר לאקאן בסמינר *Encore*, לאפשר לאלו המכונים גברים להיכנס אליה [אל ההתענגות]. חלק כבר העידו על כך, אחרים עוד יעשו זאת. אך שימו לב, אנו לא הופכים את הלא-הכל לסיסמה או למילת תפילה, שכן אז היא תיעלם חיש מהר! גם השתיקה יפה לה. "

תרגום : דנה תור
קריאה : שירלי זיסר

³ Miller J.-A., « Des semblants dans la relation entre les sexes », *La Cause freudienne*, n°36, mai 1997, p. 7.